

ne van eenig

ik aanhaalde
at — laat me
maar zeggen;
ons de rechte
en sterven des
gen.

Dat kan, zoo-
a Hij alléén.
e als de Mal-
ordeeld. Onze
enen schuldig
die toch ver-
k het van be-

lige Geest, om
ezus' lijden en
t van midde-
artoe gebruikt
e: gelezen, ge-
andere vormen
n we er zeker
pit in de plaats
aken van den
het onvrucht-
lerij.

voor op onze
te achten. Dat
ien het helict
doen en af te
g van de ordi-
ebben we beide
eeren, ieder op
ods Woord ons

Werkmeester,
niet door
Werkmeester,
der, en in den
m behaagt zich

compositie als de
orden te behoo-
Heilige Geest
te brengen, te
besef van „wat
gebruiken — den
st om ons van

n natuurlijk in
alk een compo-
randmerkt wor-
illigste dingen“
metterdaad het
el woorden, en
een uitvoering
n te stellen met
Heeren op het

istonds niet ge-

twijfeld. In zóó-
het lijden des
ger zelf — „uit

woord en zang,
k, en uitbeelding
n groot verschil
r of zijn moeder
innig dankbaar
gevoelvol ver-
door een bloed-
naar een tooneel-
heiden zou zijn

der, is het ver-
erven van onzel

met weezin af-
rgauer Passions-
minste bezwaar
uitvoering der
pelijk. Want —

anking bij vrager
an Jezus' lijden
ls met gezongen
zelve ons voor.
in Jesaja 53 en
derdaad uitbeel-
en sterven in de
iaansche lijdens

des Woords ge-
te althans beant-
anders dan één
des Heeren, in
levendig voor de
En wat doet de
haar psalm of
t op het Woord?
unst hebben dan
zonderlijk of in
nds tot hun stof
r Religie, dat we
nt de schoonste

sch gesteld, dat

woord, en, zoo ze hij het woord zich aansluiten,
rang en muziek, naar inhoud en vorm in over-
eenstemming zijn met de Heilige Schrift en met
den eerbied dien de heilichheid en teederheid der
stoffe eischen.

Doch in dit opzicht kan er tegen de Mattheüs-
passion wel geen bedenking rijzen.

Althans niet — om het overige nu maar buiten
beschouwing te laten — wat de woorden betreft.
Die zijn toch van begin tot eind aan de Schrift
zelve ontleend. Sterker nog: het is het Evangelisch
verhaal-zelf, gelijk de Schrift het geeft, dat ge-
zongen wordt.

Ik vertrouw, dat vrager zal inzien, dat, bij juist
onderscheiden, hier inderdaad alle bezwaar wegvalt.
B. F.

De Grosse C-Moll-Messe van Mozart te Haarlem.

Deze mis is een van de mooiste klassieke wer-
ken, die een Christelijke Oratoriumvereniging kan
uitvoeren; de Christelijke Oratorium Vereniging
te Haarlem komt dan ook voor haar avond van
11 Januari de eer toe van een uitstekende keuze,
en, in samenwerking met de Haarlemsche Orkest-
vereniging, en de solisten Jo Vincent, Di Moorlag,
Van Tulder, Ravelli, de lof van een voortreffelijke
vertolking, onder leiding van George Robert.

Ik hoop dat dit koor nog eens een aanwinst mag
boeken van bassen; niet enkel omdat het aantal
versterking vraagt (dat óók), doch omdat er in de
baspartij, in de samenklank der bassen als geheel,
te weinig kleur zit. Een enkel zanger met een
donker, gedegen, dragend geluidstimbere kan daar-
bij van meer waarde zijn dan een dozijn stemmen
van gelijk en lichter karakter.

Tusschen de zang van alten en sopranen was
hier en daar te veel verschil, bijvoorbeeld in het
slot van het Credo: „Et vitam venturi saeculi“.
Dat de alten zich inhielden of ingehouden werden
verdient, waar zulks noodig is, alle lof; maar
het onderscheid, dat ik hier bedoel, zit niet zoo-
zeer in de sterkte als wel in de manier van zingen,
schijnt me meer een psychisch verschil tusschen
de sopranen en de alten als groep. De alten zon-
gen soms al te bescheiden, men zou zeggen nu en
dan onzeker van zichzelf. De sopranen daaren-
tegen zingen er met groot zelfvertrouwen op los,
en loopen daardoor gevaar te veel te domineeren
in die passages waar iets sterker naar voren
komen niet onverantwoord is. De paedagogie van
den leider die zijn muzikale span uitstekend ment,
zal zeker de juiste middenweg vinden door links
wat strakker aan de teugels te trekken, en rechts
door een bemoedigend woordje wat aan te sporen.
't Is George Robert wel toevertrouwd.

Deze dingen doen aan mijn groote waardeering
voor wat ik gehoord heb, niets af; wie met een
erlisch oor luistert, hoort zonder uitzondering
in iedere vertolking van moeilijk werk het een en
ander dat nog beter zou kunnen, en ieder dirigent
die streeft naar een vlekkelooze uitvoering, ervaart
dat er in het muzikale hoogland gevaarlijke plek-
ken zijn, waar men bijna niet zonder kleerscheu-
ren voorbij komt, al stort men dan niet direct
in de afgrond!

Daarbij komt, dat ik wel grootendeels schrijf
voor menschen, die de uitvoering niet hebben bij-
gewoond, doch dat degenen die wel erbij betrok-
ken zijn, gaarne ook eens iets hooren over de uit-
voeringspraktijk, en liefst nog wat anders dan:
wat was het toch prachtig, en: het koor en de
solisten zongen met toegewijdeheid en zoo voort...

Een financieel voordeeltje heeft de Haarlemsche
C. O. V. aan dit concert niet gehad, integendeel:
er moet geld bij. Dat is jammer, doch zal wel
uitsluitend geweten moeten worden aan de peni-
bele tijd die het geld uitgeven voor concerten niet
in de hand werkt.

Het aandeel van de solisten aan dit oeuvre is
zeer ongelijk; de sopraan heeft een zeer belang-
rijke rol, en de bas behoeft zich slechts te laten
hooren in het Benedictus-kwartet.

Natuurlijk werd de mis gezongen, zooals ze
door Alois Schmitt, in samenwerking met het
bestuur der Dresdensche Mozartvereniging tot
een geheel werd gecompleteerd.

Oorspronkelijk toch heeft men hier met een
„Unvollendete“ te doen.

Deze Grosse Messe is een van de vele, thans
beroemde, muzikale scheppingen, die na een tra-
gisch en duister lot, aan de vergetelheid ontruikt
zijn. Meer dan honderd jaar heeft men naar dit
religieuze werk van Mozart (met het Requiem
het beste wat hij aan kerkelijke kunst gepresteerd
heeft) niet omgekeken.

Op 25 Augustus 1783 werd deze mis in de Room-
sche St. Peterskerke in Salzburg voor het eerst
uitgevoerd. Anderhalf jaar later gebruikt Mozart
grootte stukken ervan voor een oratorium „David“
en daarmee was het lot van zijn schepping voor
lange tijd bezegeld. De fragmenten werden wel
uitgegeven, en de partituur werd wel opgenomen

in de verzameluitgave van Mozarts composities,
maar over het Sanctus en Benedictus, die niet
opnieuw gebruikt waren, bekommerde zich geen
sterveling. Tot 3 April 1901. Op die datum werden
de bekende fragmenten van de C-moll-Messe op-
nieuw uitgevoerd, aangevuld op de wijze als aan-
gegeven is in de door Schmitt bij Breitkopf &
Härtel gepubliceerde samenvatting. Merkwaardig-
erwijze vond die uitvoering plaats in een Luther-
sche kerk (te Dresden).

Specifiek Roomsche doet deze muziek ook niet
aan; Mozart schijnt in de tijd, waarin hij deze
mis opzette, vrij sterk onder invloed van Bach
en Händel te hebben gestaan. Er werkten trou-
wens meer vreemde invloeden. Het tweede deel
van het Gloria, n.l. „Laudamus Te“ is opera-
achtig aangepakt, en de overrijke coloratuur van
de sopraanzang kan licht zijn groote levendigheid
mede ontleend hebben aan Mozarts groote inter-
esse voor de Italiaansche opera. Daarnaast vindt
men in datzelfde Laudamus en in het eerste deel
van het Credo een motief van de „wereldsche“
Jupitersymphonie. Dat zat dus ook reeds in zijn
hoofd, want pas vijf jaar later, in 1788, werd deze
gecomponeerd.

Het is een bewijs voor Mozarts genialiteit, dat
hij naast zijn werken voor de opera en zijn in-
nerlijke bezigheid voor totaal andersoortige mu-
ziek zijn aandacht zoo kon concentreren op een
hij uitstek kerkelijk werk als de mis in C-moll
geworden is.

De invloed die anderen op hem hebben (en dat
zijn slechts de allergrootsten) reikt niet verder
dan tot zelfstandig componeeren in hun stijl, en
ontaardt nergens in overnemen.

Riemann heeft hem vergeleken met Schubert
en Mendelssohn; in zijn C-moll-Mis steekt hij veel
verder dan dezen af naar de diepte.

En hoe heeft Mozart nu zijn mis op 25 Augustus
1783 in Salzburg uitgevoerd, toen hij alleen het
Kyrie, Gloria, Sanctus en Benedictus klaar had,
en een stuk van het Credo? — Wie zal het
zeggen?

Schmitt onderstelt, dat hij het op dezelfde wijze
zal gedaan hebben als hijzelf, namelijk door het
fragment, dat af was, te completeeren met stuk-
ken uit vroeger door hem geschreven missen.

Dat is een onderstelling, die niet al te dwaas
is, maar meer is het toch ook alweer niet. Mozart
was bij tijden een geweldig vlug werker, en was
gewoon, zooals vele componisten, om op bestel-
ling te componeeren. Vlak na de uitvoering te
Salzburg heeft Mozart een buitengewoon drukke
tijd gehad door lesgeven en allerlei andere be-
slommeringen. Indien hij de ontbrekende gedeel-
ten van de mis toch nog heeft uitgewerkt, dan zal
dat grootendeels schetsmatig gedaan kunnen zijn,
en heeft hij misschien geen gelegenheid gevonden
aan het geheel behoorlijk aandacht te schenken.

Na 1785, toen hijzelf zijn mis geplunderd had
voor zijn oratorium (een haastbestelling) schijnt
hij er zichzelf ook nooit meer mee bezig te heb-
ben gehouden. Het Sanctus en Benedictus, twee
prachtgedeelten, die wel af waren vóór 1783, liet
hij eenvoudig liggen.

Het is dus geen wet van Meden en Perzen, dat
de Grosse Messe voorgoed uitgevoerd zal worden
in de vorm waarin Alois Schmitt haar gegoten
heeft.

Een voordeel is het, zoolang we geen verdere
aanwijzingen hebben, dat we op deze wijze een
volledige mis kunnen uitvoeren, en dat die mis
tenminste Mozartaansch gebleven is. Door Moz-
art is ze echter nooit zoo uitgevoerd; zelfs de
onderstelling van Schmitt laat weinig plaats voor
de toevalligheid, dat Mozart zijn fragmenten aan-
gevuld zou hebben met precies dezelfde gedeelten
uit vroeger werk als Schmitt daarvoor gekozen
heeft.

Zoo blijft de mogelijkheid bestaan dat de een of
andere historische vondst ons nog eens een uit-
voering doet geven van een Grosse Messe, af-
wijkend van de sedert 1901 door Alois Schmitt
gevestigde traditie. Terwille van de buitengewone
waarde kunnen we niet anders dan hopen dat dit
gebeuren zal.

JOH. LUIJKENAAR FRANCKEN.

De Zending op de Synode.

II.

In een tweede en laatste artikel willen wij nog op
eenige zendingszaken, die op de synode te Middel-
burg werden behandeld, de aandacht vestigen.

Allereerst richten wij het oog naar Soemba.
Daar werd de behoefte gevoeld aan een doops-
formulier, geschikt voor de Soembaneesche ker-
ken. Reeds was op de synode van Arnhem een
concept daarvoor aanwezig, ontworpen door de
Afzonderlijke vergadering van missionaire diena-
ren des Woords op Soemba. Men voelde echter
daar, dat dit concept nader moest worden onder-
zocht; Prof. Honig werd aangewezen om verschil-

lende wijzigingen en aanvullingen aan het oordeel
der broeders te Soemba te onderwerpen. Van die
taak heeft hij zich gekwetend, en het resultaat van
het onderling overleg is geweest, dat de synode
van Middelburg nu het Soembaneesche doopsfor-
mulier unaniem kon aanvaarden.

Het is een mooi stuk werk. Wel vertoont het een
eigen karakter, maar zooveel mogelijk volgt het
toch den gang van ons doopsformulier. Het ligt
voor de hand, dat de bestrijding van Westersche
ketterijen er in ontbreekt; zoo is ook een ver-
dediging van den kinderdoop hierin niet opge-
nomen. Het is een verblijdend teeken, en het wijst
op den voortgang van den missionairen arbeid op
Soemba, dat een eigen doopsformulier werd be-
geerd en kon worden verkregen.

Gaan wij nu naar Java, dan willen wij iets zeggen
over de gezangen-kwestie, of liever over het zingen
van psalmen en gezangen. Een paar jaar geleden
hebben wij aan deze kwestie in deze rubriek reeds
een paar artikelen gewijd, maar wij moeten er nu,
zij het ook kort, op terug komen.

Gelijk wij ons wellicht herinneren, had onze
zending op Java in samenwerking met de zending
op Oost- en Noord-Java een liederenboek samen-
gesteld, te zingen in alle Javaansche kerken, waar-
in echter maar enkele psalmen waren opgenomen,
verstrooid door den bundel heen, alsof zij als ge-
zangen op één lijn stonden met de andere liederen.
Daarlegen was Ds K. van Dijk, toen te Keboe-
men, in ernstig verzet gekomen. Op de synode van
Arnhem is zijn protest behandeld, maar over die
behandeling is hij zeer slecht te spreken geweest.

En te zijner verdediging had hij nu op de synode
van Middelburg een Apologie ingezonden, welke
voluit in de Acta is opgenomen.

Deze Apologie is een merkwaardig stuk, bij het
lezen waarvan men zich afvraagt, wat op de Arn-
hemsche synode in deze zaak zich heeft afgespeeld.
Ds van Dijk zegt ronduit, dat aan die synode een
verkeerd prae-advies gegeven werd, omdat som-
mige personen aan de synode een zeer onjuiste voor-
stelling van zaken hebben gegeven, zoodat de sy-
node er toe gekomen is, om een handeling op het
zendingsterrein, die duidelijk in strijd is met de
uitgesproken bedoeling onzer kerken, te sanctio-
neeren. In plaats dat die handeling werd afge-
keurd, werd het doen van Ds van Dijk berispt.

En nog zou Ds van Dijk zich die onrechtvaardige
beoordeeling hebben laten welgevalen, indien niet
de synode van Middelburg geroepen was opnieuw
een uitspraak te doen in de kwestie van wat in de
vergaderingen der Inlandsche gemeenten op het
zendingsterrein, onder voorgang van de missio-
naire predikanten zou worden gezongen. Wij weten
niet of deze Apologie op de synode is voorgelezen;
het schijnt mij toe, dat alleen de commissie voor
de zendingszaken er kennis van nam; maar wij
hopen dat onze kerken, met name in Friesland,
dit waardige stuk zullen lezen; het is voor ons
inderdaad een raadsel, dat te Arnhem over Ds van
Dijk zoo onjuist kon worden geoordeeld.

Maar wij laten deze kwestie nu maar verder
rusten, en gaan over tot hetgeen de synode inzake
het zingen op ons zendingsterrein besloot. Dit be-
sluit luidt volgens art. 217 als volgt:

„De commissie adviseert het voorstel der Afzon-
derlijke vergadering van missionaire predikanten
op Midden-Java aan te nemen en derhalve te be-
sluiten:

Te dat voorloopig in de godsdienstoeffeningen op
het zendingsterrein gebruikt mogen worden het
psalmboek in de berijming van Ds van Dijk, en het
liederenboek, samengesteld door de verschillende
conferenties van zendelingen onder de Javanen; en

2e dat zij er op aandringt, dat de Afzonderlijke
vergadering van missionaire predikanten, in ver-
band met de synode van de Javaansche kerken op
Midden-Java, met de andere corporaties die onder
de Javanen arbeiden en met de Javaansche kerken
op Oost- en Noord-Java trachte te komen tot een
gemeenschappelijk liederenboek, waarin de 150
psalmen opgenomen zijn.”

Ds van Dijk had zich eerst met dit nu door
de synode aangenomen voorstel kunnen vereeni-
gen, maar was daarop later teruggekomen, zoodat
hij aan de synode voorstelde, dat alleen gebruik
gemaakt zou worden van de door hem op rijm
gebrachte 150 psalmen en „eenige gezangen“, ten-
minste voorloopig; en dat de Afzonderlijke verga-
dering van missionaire predikanten zou trachten te
komen tot een psalmboek, met eenige meerdere ge-
zangen, door de synode nader te beoordeelen.

Commissie VI, welke op de Middelburgsche sy-
node ook de zendingszaken onderzocht, bracht bij
monde van Ds Douma van Arnhem rapport uit
over deze beide voorstellen. Het schijnt ons toe,
dat dit rapport de beide voorstellen niet juist
heeft onderscheiden. Immers wij lezen in dat
rapport:

„Het verschil tusschen deze twee voorstellen ligt
hoofdzakelijk hierin:

1e de Afzonderlijke vergadering wenscht voor-
loopig beide gebruikt te zien...; Ds van Dijk
wenscht, dat voorloopig alleen gebruik gemaakt
worde van zijn psalmboek inclusief de 8 daarbij
opgenomen gezangen.”

Wij achten deze voorstelling in strijd met wat
de algemeene vergadering voorstelde en de sy-

node nu heeft besloten. Neen, de Afzonderlijke vergadering wenschte niet beide gebruikt te zien, maar vroeg alleen dat beide gebruikt moogen worden; men blijft dus vrij om ook één van beiden te gebruiken; en alzoo is door de synode het gebruik op verschillende zendingsterreinen van Midden-Java gewettigd om alleen van het liederenboek gebruik te maken met terzijdestelling van het psalmboek van Ds van Dijk.

Daarom betreuren wij het eerste deel van het besluit van de synode; indien zij het voorstel van Ds van Dijk niet had kunnen aanvaarden, had zij toch minstens moeten bepalen, dat naast het liederenboek het psalmboek moet gebruikt worden.

Maar ook tegen het tweede deel van het synodaal besluit hebben wij bezwaar.

Immers, de Afzonderlijke vergadering moet trachten te komen tot een gemeenschappelijk liederenboek voor alle Javaansche kerken, waarin de 150 psalmen opgenomen zijn. Maar was 't niet noodig geweest hierbij te bepalen, dat de psalmen afzonderlijk worden opgenomen als een apart geheel, maar niet, zooals met die enkele psalmen in den tegenwoordigen liederenbundel het geval is, met de liederen doorengemengd, waardoor wordt uitgesproken, dat de psalmen ook maar gewone liederen zijn? Voorts heeft de synode niet bepaald, wat er zal geschieden, indien de poging, om de 150 psalmen opgenomen te krijgen, mislukt; en evenmin, of de synode zich voorbehoudt om te oordeelen over den liederenbundel, waarmee de 150 psalmen één geheel zouden moeten vormen.

Zoo achten wij het besluit van de synode niet goed om zijn inhoud en om zijn kortheid; het is onjuist en onvolledig.

Tenslotte nog over een zedingskwestie in het vaderland; het betreft de aansluiting bij den Nederlandschen Zedingsraad. Over die aansluiting is heel wat te doen geweest.

Op de synode van Arnhem 1930 was toch het besluit gevallen, dat onze kerken zich niet konden aansluiten bij dezen Raad, omdat deze lid is van den Internationalen Zedingsraad; als dus de Nederlandsche Raad geheel vrij op zichzelf stond, dan zou aansluiting mogelijk en gewenscht zijn geworden. Het bezwaar tegen den Internationalen Zedingsraad was tweemaal: hij wil zonder nadere keur elke zedingscorporatie vereenigen, en hij heeft onjuiste opvattingen inzake de taak der zending op sociaal en politiek gebied.

Wel vond de Arnhemse synode het goed, dat enkelen der deputaten als buitengewone leden zitting namen in den Nederlandschen Zedingsraad, „zonder dat daardoor de Gereformeerde Kerken in eenig opzicht door de besluiten van den Raad worden gebonden of verantwoordelijk zijn”, en dat alsdan een evenredig deel van de kosten van den Raad zou worden bijgedragen.

Een paar jaar geleden hebben wij over dit besluit op deze plaats ons leedwezen uitgesproken; wij komen daarop nu niet terug. Op de synode van Middelburg hebben de deputaten rapport uitgebracht over deze kwestie; in hun rapport deelen ze mee, dat er tusschen den Nederl. Zedingsraad en de deputaten over en weer „nog al wat misverstand heeft bestaan”; voorts, dat die Raad prijs stelde op contact met onze zending, en dan ook gaarne zien zou, dat er een paar van onze zedingsdeputaten als buitengewone leden aan den arbeid van den Raad deelnamen. Het blijkt dus, dat de Nederl. Zedingsraad gewicht is voor het besluit van de Arnhemse synode; en in aansluiting daarmee nam de synode van Middelburg o.a. het volgende besluit:

„Uit te spreken, dat eenig contact tusschen den Nederlandschen Zedingsraad en de zending van de Gereformeerde Kerken wel gewenscht is.”...

„dit contact te oefenen door aan enkelen hunner (n.l. van de zedingsdeputaten) vrijheid te verleen, om als buitengewone leden zitting te nemen in den Nederl. Zedingsraad, en aan diens arbeid deel te nemen, zonder dat daardoor de Gereformeerde Kerken in eenig opzicht door de besluiten van den Raad worden gebonden of daarvoor verantwoordelijk zijn; en

zoolang deze medewerking duurt, een evenredig deel van de kosten te betalen uit de generale kas.”

Deze zaak is dus ten einde gebracht. Onze zending werkt gelukkig mede met den Nederl. Zedingsraad, en betaalt haar aandeel in de kosten.

Over verschillende andere besluiten ware nog heel wat te zeggen, maar wij willen het hierbij laten. Uit alles blijkt, dat onze generale deputaten hun veelomvattende taak consciëntieus verrichten. Moge op al hun arbeid in het belang van de komst van Gods Koninkrijk door de zending onzer kerken Gods onmisbare zegen rusten.

J. D. W.

DE PERSSCHOUWT

Nonsens over „de nieuwe Calvinisten”.

In de „Edesche Courant” van 20 Jan. j.l. staat een verslag van een rede, die Prof. Cramer te Ede hield over: „Paulus' brief aan Efeze”. We vestigen er de aandacht op, dat een verslag altijd een wonderlijk ding is, en dat we dus nadrukkelijk waarschuwen moeten tegen de onderstelling, alsof wat straks geciteerd wordt, met zekerheid als trouwe weergave van Prof. Cramer's meening zou te zien zijn. Als we evenwel toch er over spreken, geschiedt dat om twee redenen: a) wij het geciteerde zich hier wel verdraagt met vroegere uitspraken van Prof. Cramer; b) wij dat verslag, gelijk het daar ligt, nu eenmaal zijn werking doet.

We lezen:

Prof. Cramer toonde voorts aan, dat Paulus niet sprak over Christus' verhouding tot den enkelen mensch, maar over die tot de geheele wereld. Paulus zegt, dat al die geesten, waarvoor die menschen zoo bang waren, waren overwonnen door Jezus Christus. In de tweede plaats toonde Paulus aan, dat God door Christus Zijn doel met de Schepping zal bereiken, ondanks allen vermeenden tegenstand. Reeds vóór de grondlegging der wereld heeft God de Christenen uitverkoren in Hem. Daarmede wordt het geheele fatalisme weggevaagd. Paulus predikte eerst de praedestinatie, daarna de uitverkiezing. Paulus en ook Calvin (niet de tegenwoordige Calvinisten) hadden de praedestinatie op het oog, niet van een enkeling, maar van het geheel, van Christus' gemeente. De nieuwe Calvinisten bestrijden dat wel en doen, alsof ze Calvin begrepen, maar inderdaad is dat niet zoo, want Calvin was in werkelijkheid ruim. Paulus houdt de Christenen hier voor, dat ze het voorwerp zijn van Gods eeuwige praedestinatie en uitverkiezing. Aan het kruis, aan Christus' overwinning, danken zij de vergeving der zonden.

Dit is in elk geval een door en door onjuiste probleemstelling. Juist de „nieuwe Calvinisten” waarschuwen zoo sterk mogelijk tegen een atomiseering der uitverkiezing. Daarin blijven ze trouw aan Calvin. Maar ze verbinden daarmee de door Calvin geleerde, doch in het verslag verworpen praedestinatie „van een enkeling”. Ze hebben bewijzen gegeven die aantoonen, dat hier Calvin verknood wordt.

Trouwens, hoe ver dit verslag van Calvin afstaat, bewijst ook wel het volgende:

Prof. Cramer stond hierna stil bij het begrip „zonde”. Spr. is het niet eens met de Gereformeerden, die zeggen, dat de mensch van top tot teen zondig is. Zonde — aldus spr. — is niet iets van ons. Zonde is een geheime macht, die de geheele wereld gegrepen heeft, onder welke macht we allen zitten. Als Christus niet was gekomen, zouden we allen verdoemd zijn door die zondemacht. Zonde heeft echter met het persoonlijk zijn niets te maken. Men komt er evenwel nooit onder uit dan door de verlossing in Christus, die de zonde overwonnen heeft aan het kruis.

Wat dit verslag beweert is anti-Calvijnisch en wetenschappelijk onverantwoord.

De „ingemetselden”.

„De Nieuwe Eeuw” (roomsch) schrijft:

Heel lang kwam in de gruwel-literatuur over de middeleeuwen de „ingemetselde” monnik voor, en hij bewees de auteurs onschatbare diensten door de enorme variatie, waarmee zoo'n stakker is te verwerken. En welk een afgrijselijk oodium kwam er niet op de hoofden der „meedoogenloos”-harde abten en priors te liggen, als zij met koele stem tegen zoo'n ongelukkige den hoonenden groet spraken: vade in pacem ga in vrede naar het oord der hopeloosheid, waar alle denkbare ellende en ontbering, waar de kwijning in eeuwige vergetelheid hem wachtte.

Maar, hoe „jammer” toch, er bestaat nog iets dat geschiedenis heet, een wetenschap, die alleen vraagt naar feiten, die de romantiek aan de deur laat staan, die onderzoekt wat op rekening komt van den feuilletonist, wat op die der waarheid. Een wetenschap ook, die de feiten plaatst in 't kader van den tijd waarin ze voorvielen, ze belicht met de toen heerschende inzichten. En die nuchtere wetenschap bewijst vooral de geschiedenis der Kerk zulke onwaarderebare diensten, als ze bijvoorbeeld aan de heele wereld, bij monde van niet-katholieke geleerden verklaart: „Wel schijnt er een groote overdrijving te bestaan ten aanzien van verschillende verhalen over het „inmetselen” van veroordeelde monniken. Dat dergelijke geschiedenissen in de wereld zijn gekomen, schijnt zijn oorzaak vooral hierin te hebben gevonden, dat de kloostergevangenis, die in den regel uit een steenen vertrek bestond, murus genaamd werd, terwijl het opsluiten daarin: immurare heette. Zodoende gaf het daarvan afkomende deelwoord: immurati, letterlijk dus „ingemetselden of ingemetselden” aanleiding tot de schrikwekkende verhalen over levend ingemetselde monniken”.

De ingemetselden.

De „muur”.

Zich conformeren.

Het is altijd zoo: men moet vlak bij de sprekende kerk leven, of men schiet bokken in het „uitleggen” van haar taal.

Tara-ra-boem-di-ee.

In de „Herv. Kerkb. van Den Haag” schrijft mevrouw M. de G.—K. oude herinneringen „uit de pastorie”. Een wandeling:

„Max, zet je muts recht en loop wat netter”, maande Jet. Maar daar op eens... wat bezield Max? Uit verzet tegen de bekende stijfheid in de beenen op dit punt van den weg, pakte Max Paul bij den arm, begon met hem te slingeren over 't pad als een dronken man en luidkeels te zingen: „Ta-ra-ra-boem-di-ee, de bliken dominee”. Dat was 't begin van een straalliedje, gemaakt op een bedelaar met een deftigen langen baard, die daarom de bliken dominee werd genoemd. Nu waren Jet en de anderen werkelijk stijf van schrik. Nu was hun reputatie voor altijd weg. Dat was nooit meer goed te maken. Daar zou wat op volgen. En er volgde wat op.

Mevrouw Gramans vroeg vader te spreken. Mevrouw verscheen met Koosje. Toen vader vol verwondering vroeg naar 't doel van 't bezoek, zei Mevrouw: „Toe dan Koosje, begin maar”. En Koosje begon de 119-de Psalm op te zeggen. 't Eene vers na 't andere rolde als een rij zinloze klanken uit dat kindermondje. Vader luisterde eerst met verbazing, toen met ontzetting. Werd zoo'n mooie spalm gebruikt om een kind te kwellen? „Ken je alle achtentachtig verzen”, vroeg vader verschrift, toen Koosje even haperde.

„Ja, dominee”, glorieerde Mevrouw Gramans, „alle achtentachtig”.

„Dan kent ze nu voor een jaar genoeg en dan krijgt Koosje voor al die moeite van mij een mooi boek”, en vader streelde 't kind de wang. „Zoo'n arm kind”, dacht vader.

Maar toen kwam er nog meer. Mevrouw Gramans achtte het zich tot plicht, vader in te lichten over 't gedrag van z'n eigen kind. Dat was nog eens wat anders dan Psalm 119. Zóó maar Tara-ra-boem-di-ee te zingen. Nu zag je eens verschil van opvoeding.

Vader zat tusschen twee vuren. Psalm 119 of Tara-ra-boem-di-ee. Wat was kieselijker? En vader, die dominee was, — stel je voor, was dat nu wel een dominee? Vader koos vóór Tara-ra-boem-di-ee. „Ach Mevrouw Gramans, kortwiek een vogeltje niet te veel. Dan gaat 't leven er uit. Laat ze maar eens zingen en laat ze niet te veel leeren.”

Van dien dag had vader afgedaan bij z'n vroegere vereersters.

Matthijsje bracht het ondanks de Psalm 119-opvoeding nooit tot dominee.

Ik ben blij, dat ik eindelijk eens weet, waar die oneerbiedige zang over dien „bliken dominee” vandaan komt. Overigens acht ik hem niet bepaald treffelijk of treffend.

Maar als ik aan een onder hoogst „staatkundig-gereformeerde” leiding staande school in een academiestad denk, waar de kinderen geen versjes leeren mochten (van het Bestuur!) met „tra-la, tra-la” enz., dan ben ik toch ook geneigd, curieuselijk na te gaan, hoeveel Matthijsjes van die school het ooit tot dominee brengen. K. S.

„Er is een zegen in.”

Sprekende over de Buchman-beweging, zegt Ds v. 't Sant o.m.:

Gaarne sterkt men zijn eisch tot waardeering van afwijkende richtingen met het woord: „verderf het niet, er is een zegen in”. Men haalt dat op den klank af aan uit Jes. 65: 8; daar staat (ik neem direkt maar de vertaling van Ridderbos): „zoo zegt de Heere: evenals men wanneer er most in een druiventros gevonden wordt, zegt: verderf hem niet, want er is zegen in: zoo zal Ik doen terwille van Mijn knechten, dat Ik niet alles verderf”. En de verklaring van dat woord geeft hij aldus: „Er is nog een ander volksdeel, des Heeren „knechten”. Terwille van hen zal de Heere „niet alles verderf”: het gericht zal worden beperkt, Israël niet geheel worden verdelgd. Het zal met Israël gaan als met een druiventros waar in most wordt gevonden, en dien men daarom voorzichtig behandelt daar er „een zegen”, een gave Gods (n.l. de most) in is. Al zijn er dan ook slechts druiven aan, de tros wordt gespaard terwille van de goede; wat natuurlijk niet buitensluit, dat de slechte vroeger of later worden weggeworpen.”

Hieruit blijkt, dat dit woord dus niet maar te hoel en te gras mag aangehaald worden; en dat men het zeker niet mag gebruiken om aan rechtmatige critiek op bewegingen het zwijgen op te leggen; daar staat geen woord van in.

Tot zoover het citaat.

Ook hier wordt weer een herhaaldelijk weerkerend misverstand bevochten. Natuurlijk duikt het morgen toch weer ergens op.

Schilderen.

De heer H. Algra schrijft in „Leeuw. Kerkhede”:

„Hij kan soms zoo mooi schilderen en dat mag ik graag hooren.” „Hij preekte er over, hoe de arenden hun jongen het vliegen leeren, en je zag het als het ware voor je oogen; de jongens vonden het schitterend.” „Hij kan het de menschen zoo lekker maken, het zoo levendig uitbeelden.”

Dat zijn zoo een paar lofspraken, die ik heb opgevangen over een dominee, die schildert in de preek. Ik heb hem zelf ook wel eens gehoord en je moet wel een Nurks zijn, als je het niet onderhoudend vindt.

Eens preekte hij over: „En er is geen verweer tegen den dood.” O, en toen hebben we den dood zien komen, net als dat in een oude geïllustreerde uitgave van de gedichten van Sluiter is afgebeeld en verteld: „Nu is de dood in uw straat... nu blijft hij stilstaan voor uw deur... hoort ge zijn kloppen... nu staat hij voor uw sponde, waar uw doodmoede lichaam stil neerligt na de urenlange worsteling... stil en mach-

eloos zijn nu strekt met izeren doodskreet

Er zijn in de één en ander en heel erg op Heb ik me crisistijd? crisis kwam kinderen v zwakheid en op een avo- Naomi ges moet er c jonkjes?

Schrijver Brugman

Hier is Brugman En darva

Ik zal eeuwigen zoals m alzo als het gezie

Toen ik bij mij Toen za Daar wa patriarc en Jacob zat Jezus

Toen - ziel: was feten? T zulke ke de tafel romanie hier (op Jeremia feterd h heid des een prof

Daar dronken, tafel of wie zit worddes lieden d Verwond Schriftu naar de worden.

Toen mannen, boven in gekroosch die ande Gods. De geweldig overste r Daar e al verha plaatsen enz....

Over Van de

Een typi telkens in In onzen vele jaren bracht, kar langzaam, laatste zin de stelling

Palm zoo „Ziet gij twee eeuw opgeschoten seerd, al v het ging l zaam.... als hij een bliken, hoe en na dit w

Dat „we rische begi luisteraar t waarheen scheen te

D in

Door vele ons aller jeug

„De bekv en gemak een onbesel van het ap durende z kwamer e der kunst zekerheid verwachtin den. Wat l heid gevo ontdek — maar ik w heb ik een gevoel bij l ik bleek w ik beef ov eerste jeug begin mijn verwarring